

Еврипіда на наступну літературу античного світу. Образи Еврипіда оживають у XVII ст. в трагедії французького класицизму («Іфігенія в Авліді» Расіна), ще через століття – у творчості Гете («Іфігенія в Тавріді»), а у XX ст. драму «Іфігенія в Авліді» пише Гауптман. Зрозуміло, що у літературі нового часу трактування міфологічних сюжетів, їх проблематика та комунікативна поетика настільки відрізняються від першоджерела, що це може бути проблемою подальших досліджень.

Список використаних джерел:

1. Пинский Л.Е. Магистральный сюжет: Ф.Вийон, В.Шекспир, Б.Грасиан. В.Скотт. – М.: Советский писатель, 1989. – 416 с.
2. Frenzel E. Stoffe der Weltliteratur. Ein Lexicon Dichtungsgeschichtlicher Längsschnitte.- Alfred Kröner Verlag. Stuttgart.
3. Köchly H. Iphigenia in Taurien / H. Köchly //Ausgewählte Tragödien des Euripides. – Berlin : Waidmannsche Buchhandlung, 1863. – 177 s.

Вороніна С.І.

студентка,

Науковий керівник: Вишницька Ю.В.

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри світової літератури,

Київський університет імені Бориса Грінченка

РЕАЛІСТИЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ СВІТУ ЯК ОДНА З ДЕСКРИПТИВНИХ МОДЕЛЕЙ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ ДЕТЕКТИВНИХ ІСТОРІЙ ПРО ШЕРЛОКА ХОЛМСА КОНАН ДОЙЛА)

Дескрипція є однією з форм викладу літературного твору й одночасно одним із способів презентації світу. В історико-літературному дискурсі «дескриптивна модель» являє собою групу ознак, що переважають у певному літературному напрямі. Тобто, «модель дескрипції» є своєрідним «способом писання» [6, с. 9], який модифікується в залежності від літературної епохи.

Проблемі літературної дескрипції присвячено досить багато наукових розвідок, зокрема Данути Осташевської, яка проаналізувала літературні описи барокової поезії; Божени Вітош, що вивчала лінію діахронічного розвитку літературних дескриптивних форм, а також зробила критичний огляд дослідницької традиції опису; Мирослава Олендського, який запропонував різні способи описової презентації змін. Також проблематику опису розглядала польська дослідниця Дорота Корвін-Пйотровська. У своїй праці «Проблеми поетики прозового опису» вона визначила роль дескрипції в

структурі тексту та в художній презентації світу, і саме її наукові ідеї вплинули на написання даної роботи [6].

Об'єктом нашого дослідження є дескриптивна модель реалістичного зображення світу, яка формувалася протягом декількох століть, починаючи з умовного початку існування реалістичного прозового опису Нового часу, представленого, насамперед, творчістю перших англійських класиків реалістичного роману XVIII сторіччя, таких як Генрі Філдінг та Даніель Дефо, до кінця XIX століття, коли став відчутний вплив нової модерністської естетики та попередніх романтичних зразків.

Творчість англійського письменника Артура Конан Дойла належить до літературного напрямку, відомого як неоромантизм, однак у його славнозвісних оповіданнях про Шерлока Холмса ми знаходимо й елементи реалістичного опису. Це й не дивно, якщо згадати головний принцип неоромантизму, сформульований Р. Л. Стівенсоном у статті «Зауваження про реалізм» [8], у якій йдеться про те, що художній твір має бути одночасно «реалістичним та ідеалістичним», поєднувати у собі правду життя та ідеал. Перш ніж перейти до висвітлення складових даної дескриптивної моделі, варто з'ясувати, як письменник-неоромантик зміг досягти синергії «реального» з «ідеалістичним». Для цього звернемося безпосередньо до життя та творчості автора Шерлока Холмса.

У різні часи за допомогою реалістичного опису письменники прагнули досягти «ілюзії правдоподібності». Артуру Конан Дойлу це вдалося, створений авторською фантазією герой вийшов за межі літератури й став для читачів живою людиною. Письменника засипали листами, адресованими «Містеру Шерлоку Холмсу», які містили в собі прохання до знаменитого детектива розслідувати той чи інший заплутаний випадок. Таким же успіхом користувався радянський лікар Іван Родіонович Гірін, герой науково-фантастичного пригодницького роману Івана Єфремова «Лезо бритви». Автор писав: «Серед багатьох листів, які я отримав, найбільше мене хвилювали трагічні прохання про допомогу у хворобах. Читачі приймали мене за лікаря чи просили познайомити їх з прототипом головного героя» [7, с. 4].

Тому не дивно, що серед розвідок про Конан Дойла значне місце займають дослідження про Шерлока Холмса як про живу особистість – «людину, яка ніколи не жила, але ніколи й не помре», як влучно сказав про нього відомий американський актор та режисер Джордж Орсон Уеллс.

Варто також зазначити, що завдяки описам письменника, «реальним» став не лише Шерлок Холмс, але й плато із «Загубленого світу». Подібно до того, як шукали на Бейкер-стрит будинок Шерлока Холмса, льотчики, пролітаючи над Амазонкою, видивлялися плато, яке було описане Конан Дойлем [8].

У художній структурі творів про Шерлока Холмса можна виділити такі ознаки дескриптивної моделі реалістичного зображення світу.

По-перше, опис відповідає zasadі правдоподібності щодо тогочасної дійсності, тобто письменник достовірно описав вікторіанську епоху, в якій жив сищик, епоху джентльменів та гарних манер. Сам Шерлок Холмс постає

перед читачами істинним вікторіанським джентльменом в історично-соціальному сенсі: він готовий допомагати біднякам, підтримує справедливість і при цьому насолоджується життям, не обтяжуючи себе працею для забезпечення власного існування.

По-друге, реалістичній дескрипції притаманний об'єктивізм у способі зображення світу, який полягав у докладних, скрупульозних описах, що передають найважливіші ознаки предметів. *«Я взяв до рук потертий капелюх і покрутив його перед очима. Це був звичайнісінький круглий чорний капелюх, жорсткий і дуже зношений. Зсередини він був підбитий вицвілим червоним шовком. Виробничої марки не було, але, як Холмс і зауважив, з одного боку підбою було виписано ініціали «Г.Б.». На крисах я помітив петельку для гумки, проте самої гумки не знайшов. Узагалі цей капелюх був потертий, брудний, укритий плямами: видно було, що їх пробували зафарбувати чорнилом»* [1, с. 249]. Це доволі детальний опис, завдяки якому ми з легкістю можемо уявити даний капелюх. Саме ті деталі, які описав доктор Уотсон, створили ілюзію безпосереднього відображення реальності.

По-третє, для збільшення вірогідності використовували також ономастичні та топографічні деталі: *«Мій будинок стоїть недалеко від станції Вільд...»*. *І адреса: «Три башточки», Гарроу, Вільд»* [3, с. 181], *«Колись я служив у фірмі «Коксон і Вудхавс» у Дрейпер-Гардені,...»* [2, с. 157], *«Отут на звороті, як бачите, написано: «Деякі подробиці рейсу барка «Глорія Скотт», що вийшов із Фалмута 8 жовтня 1855 року й загинув 6 листопада під 15° 20' північної широти та 25° 14' західної довготи»»* [2, с. 174], *«Наступного дня нас підібрав бриг «Готспур», що йшов до Австралії»* [2, с. 179]. Хоча письменник і використовує вигадані назви, та все ж складається враження, ніби все це відбувалося насправді. Адже легше повірити у назване, хоча й вигадане місце, ніж у певне абстрактне.

По-четверте, дескрипція виконувала важливу «інтродуктивну» роль при введенні нових персонажів [6, с. 16]. *«... коли наші двері несподівано відчинилися, й до кімнати вбіг якийсь здоровань. Убрання його здавалося дивовижною сумішшю одягу лікаря й селянина: чорний циліндр, довгий сурдут, високі гетри та мисливський нагай у руці. Він був такий довготелесий, що сягав циліндром одвірка, і такий широкоплечий, що ледве протискувавсь у двері. Широке, жовте від засмаги обличчя зі слідами всіх лихих звичок, пооране тисячею зморщок, оберталося то до одного, то до другого з нас. Глибокі недобрі очі й довгий, тонкий, кістлявий ніс робили його схожим на старого хижого птаха»* [1, с. 268]. З даного опису ми можемо уявити людину, яка зайшла до квартири детектива, і зрозуміти, що нічого гарного це знайомство не принесе нікому з присутніх. Важливим моментом є те, що при прочитанні самої повісті («Пістрява стрічка») можна вгадати навіть особу гостя, лікаря Ройлота, вітчима бідної дівчини, яка прийшла за допомогою до містера Холмса.

Також до основних ознак реалістичного опису можна віднести домінування візуальних елементів: *«Ми дійшли до того місця, де праворуч від дороги відходила заросла травою стежка й вилася серед боліт. Ліворуч був*

високий, усяний брилами пагорб, на якому за давніх часів видобували граніт. Крутий схил пагорба, обернений до нас, поріс папороттю та ожиною. Далеко на обрії курилися сірі хмари диму» [2, с. 47]. Неважко уявити місцевість, де кожну ніч блукала собака Баскервілей. Практично в усіх детективних історіях переважають візуальні елементи опису, адже вдумливе спостереження є основою дедуктивного методу Холмса.

Таким чином, ми виявили основні ознаки дескриптивної моделі реалістичного зображення світу в повістях про Шерлока Холмса, а саме: відповідність опису засаді правдоподібності щодо тогочасної дійсності; об'єктивізм у способі зображення світу; використання ономастичних та топографічних деталей; «інтродуктивна» роль опису при введенні нових персонажів; домінування візуальних елементів. Отож, описова модель реалістичного зображення світу містить у собі групу ознак, притаманних літературним дескрипціям неоромантизму, зокрема творчості Артура Конан Дойла.

Список використаних джерел:

1. Дойль Артур Конан. Пригоди Шерлока Холмса / Переклад з англійської В. Панченка / Артур Конан Дойль. – Тернопіль: Навчальна книга, Т.1., 2010. – 411 с.
2. Дойль Артур Конан. Пригоди Шерлока Холмса / Переклад з англійської В. Панченка / Артур Конан Дойль. – Тернопіль: Навчальна книга, Т.2. 2010. – 334 с.
3. Дойль Артур Конан. Пригоди Шерлока Холмса / Переклад з англійської В. Панченка / Артур Конан Дойль. – Тернопіль: Навчальна книга, Т.4. 2010. – 318 с.
4. Зарубіжні письменники: [Енциклопедичний довідник]: у 2-х томах / [ред. Н. Михальська, Б. Щавурський]. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – Т. 1. – 2005. – 824 с.
5. Зарубіжний детектив: Енциклопедія (Укладачі О.Кощенко, Н. Капельгородська). – К.: ООО «АВДИ», 1994. – 431 с.
6. Корвін-Пйотровська Дорота. Проблеми поетики прозового опису / Переклад з польської Зоряна Рибчинська / Дорота Корвін-Пйотровська. – Львів: Літопис, 2009. – 208 с.
7. Ефремов И. А. Лезвие бритвы / Ефремов И. А. – М.: Правда, 1986. – 672 с.
8. Урнов М. Артур Конан Дойл // Дойл А.К. Собрание сочинений в 12 т. – Москва: ОГИЗ, 1993. – Т.1. – С. 3-30.